

בראשית פרק יח: אברהם והמלאכים

מבוא

בפרק י"ח מתארת התורה ביקור של שלושה מלאכים באוהל אברהם באלוני ממרא. אברהם ומשפחתו נהגו בהם **הכנסת אורחים**, וזכו בהבטחה לכך שבעוד שנה שרה תלד בן. בהמשך הפרק הקב"ה שיתף את אברהם **בתוכניתו להשמיד את סדום**, ואברהם התווכח והתחנן להצלתה של סדום אם ימצאו בה צדיקים. את עיקר הלמידה נקדיש לדיון שבין הקב"ה לאברהם אודות משפטה של סדום, בשל החשיבות הרבה של האמירה האלוהית על אברהם ותכלית בחירתו: **"כִּי יִדְעֵתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יַצִּיחַ אֶת בְּנֵי וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיֵּא ה' עַל אֲבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו"** (פסוק יט).

הכנסת האורחים והבטחה על לידת יצחק (א-טו)

התגלות ה' לאברהם

בראשית יח

- (א) וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מְמֵרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כָּחֹם הַיּוֹם:
(ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה:

רשב"ם

וירא אליו ה' - היאך? שבאו אליו שלשה אנשים שהיו מלאכים. שבהרבה מקומות כשנראה המלאך קוררו בלשון שכינה: כדכתיב (וְהִנֵּה אֲנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ... וְשָׁמַע בְּקוֹלוֹ) כִּי שָׁמִי בְּקֶרְבְּךָ - שלוחו כמותו (שמות כג, כ). וכן "וַיֵּרָא מַלְאָךְ ה' אֵלָיו בְּלִבְתָּ אֲשֶׁר מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה", ו(מיד בהמשך) כתוב שם "וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרְאוֹת" (שמות ג, ב-ד)

1. עיין בפסוקים א-ב ודברי הרשב"ם, וענה:
א. מה הקושי בפסוק א, שאליו מתייחסים הרשב"ם?
ב. כיצד מיישב הרשב"ם את הקושי?
ג. כיצד הפסוקים שהוא מביא מוכיחים את תשובתו.

הכנסת אורחים

בראשית יח

- (א) וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מְמֵרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֹהֶל כָּחֹם הַיּוֹם:
(ב) וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה:
(ג) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מְצִינִיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ:
(ד) יִקַּח נָא מֵעֵט מִים וְרִחְצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֶץ:
(ה) וְאָקַחָה פֶתַח לֶחֶם וְסַעְדּוּ לְבַבְכֶם אַחֵר תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל כֵּן עָבַרְתֶּם עַל עַבְדְּכֶם וַיֹּאמְרוּ כֹּן תַעֲשֶׂה כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:
(ו) וַיִּמָּהַר אֲבְרָהָם הָאֹהֶל אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֹלֶת לוֹשִׁי וְעָשִׂי עֲגוֹת:
(ז) וְאֵל הַבָּקָר רֹץ אֲבָרְהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶדֶד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּזֶר וַיִּמָּהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ:
(ח) וַיִּקַּח חֲמֵאָה וְחֵלֶב וְכוּן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֶץ וַיֹּאכְלוּ:

2. עיין בפסוקים א-ח ומלא את המשימות הבאות:
א. בפסוקים א-ח מתוארת פעילות רבה של אברהם, סמן במרקר את כל הפעלים שמתייחסים לאברהם.
ב. מה למדים מריבוי הפרטים בכתוב על פעולותיו של אברהם? ומהמילים המנחות מהירות (3) "וריצה" (2)

מעשיו של אברהם	דיבורו של אברהם
(ו) וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱהָלָה אֶל שָׂרָה וַיֹּאמֶר מִהְרֵי שָׁלַשׁ סָאִים קָמַח סִלְתָּ לְוִשִׁי וְעָשִׂי עֲגוֹת: (ז) וְאֵל הַבֶּקֶר רֵץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בֶּקֶר רֵד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּעֶר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: (ח) וַיִּקַּח חֲמֹמָה וְחָלָב וּבֶן הַבֶּקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ:	(ד) יִקַּח נָא מֵעַט מִיָּמִים וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ: (ה) וְאֶקְחָה פֶת לָחֶם וְסָעַדְו לְבָכֶם אַחֵר תִּעְבְּרוּ כִּי עַל כֵּן עָבַרְתֶּם עַל עֲבָדְכֶם
בבא מציעא פז ע"א אמר רבי אליעזר: מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה.	

3. השווה בין הדיבור של אברהם לבין מעשיו. מה מלמדת ההשוואה בין מה שהבטיח אברהם למלאכים, לבין מה שנתן להם בפועל? וכיצד השוואה זו מוכיחה את דברי רבי אלעזר בבא מציעא?

הנבואה על לידת יצחק

בראשית יח
(ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיזָה שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: (י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חֵיהָ וְהִנֵּה בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אֲחֵרָיו: (יא) וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זָקְנִים בָּאִים בַּיָּמִים הַזֵּה לְהָיוֹת לְשָׂרָה אֶרֶץ כְּנָשִׁים: (יב) וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הִיָּתָה לִי עֵדָנָה וְאֵדְנִי זָקֵן: (יג) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לִמָּחָה זֶה צִחַקָהּ שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנָּם אֶלֶד וְאֲנִי זָקְנָתִי: (יד) הֲיִפְלֵא מִה' דָּבָר? לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חֵיהָ וְלִשְׂרָה בֶן: (טו) וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צִחַקְתִּי כִּי יִרְאָה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צִחַקְתִּי:

צחוקה של שרה - למה שרה לא האמינה למלאכים?

רמב"ן בראשית יח, טו
ותכחש שרה לאמר - אני תמה בנביאה הצדקת: (א) איך תכחש באשר (במה ש)אמר השם לנביא (לאברהם)? (ב) וגם למה לא האמינה לדברי מלאכי אלהים? (ג) והנראה בעיני כי המלאכים האלה הנראים כאנשים באו אל אברהם, והוא בחכמתו הכיר בהם; ובישר אותו "שוב אשוב אליך" ולשרה בן, "ושרה שומעת", ולא ידעה כי מלאכי עליון הם, כענין באשת מנוח (שופטים יג ו). ואולי לא ראתה אותם כלל.

4. הרמב"ן מעלה שתי שאלות על התנהגותה של שרה.

- הסבר בלשונך מה הקושי השני שמעלה הרמב"ן על התנהגותה של שרה?
- כיצד הרמב"ן מיישב את הקושי השני? ועל איזה מילים בפסוק הוא מבסס את תשובתו.
- מדוע אברהם, בניגוד לשרה, כן האמין לדברי האנשים?

"ואני זקנתי"

רש"י בראשית יח, יג
ואני זקנתי - שינה הכתוב מפני השלום, שהרי היא אמרה "ואדוני זקן" (בפסוק יב).

5. מה היה קשה לרש"י בפסוק יג, וכיצד הוא מיישב אותו?

ה' משתף את אברהם במשפטה של סדום (יז-לג)

דברי ה' על אברהם ואל אברהם

בראשית יח

(טז) וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם וְאַבְרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשַׁלְחָם :

(יז) וְה' אָמַר הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה :

(יח) וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרָכוּ בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ :

(יט) כִּי יִדְעִיתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת בְּנֵיו וְאֶת אֶרֶץ אֲחֵרֵיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל אֲבָרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו :

(כ) וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקֵת סָדָם וְעִמְרָה כִּי רַבָּה וְחָטְאוּתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד :

(כא) אֲרִבְדָּה נָא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקֻתָּהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם לֹא אֲדַעָה :

(כב) וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֻמָּה וְאַבְרָהָם עֹדְנֹו עֹמֵד לִפְנֵי ה' :

(כג) וַיִּגַּשׁ אֲבָרָהָם וַיֹּאמֶר הֲאֵף תִּסְפָּה צָדִיק עִם רָשָׁע...

מדוע ה' בוחר לגלות לאברהם את משפטה של סדום?

רש"י, בראשית יח, יז	רש"י, בראשית יח, יז
כי ידעתיו - לא בחרתי בו למען עצמו - לעשותו שליט עשיר ורב עוצמה - אלא כדי להיות מייסדה ומחנכה של אומה המצווה על שליחות נעלה ואצילית; ולא לטובת עצמו, אלא לטובתה של אומה זו; ואני אתמוך בו ואסייע בידו בתפקידו כמחנך עם (ל"ד"ה ה' לעשות צדקה ומשפט"). זוהי הסיבה היחידה שבגללה אני חייב לגלות לו את תכניתי, ולהעמיד אותו על הבנת רצוני...	המכסה אני - בתמיה. אשר אני עושה - בסדום, לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו: אני נתתי לו את הארץ הזאת, וחמשה כרכין הללו שלו הן, שנאמר: "ויהי גבול הפנעני מצידן באֶכָה גֶרְרָה עד עֶזָה באֶכָה סְדֻמָּה וְעִמְרָה וְאֲדָמָה וַצְבִּים עד לְשֶׁע" (בראשית י, יט).
זמן רב לאחר שהוא, אבי האומה, ילך לעולמו, יעמדו עדיין בניו וביתו אחריו איתן על היסוד המוצק הזה, ינהלו את חייהם על בסיס עקרונות אלה ("לעשות צדקה ומשפט"), ויהפכו אותם למציאות חיה...	קראתי אותו אברהם "אב המון גוים", ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב שהוא אוהבי.
כדי לסייע לו בתפקיד חינוכי כביר זה, מעמיד הקב"ה עתה את אברהם על הבנת דרכיו , כמורשה שעליו להנחיל לבניו אחריו; כדרך שגם משה - הגדול שבצאצאיו - ביקש לדעת דרכי ה', לעזור בידו בהנהגת עמו (שמות לג, יג):	

6. עיין בפסוקים יז-יט וברש"י וענה:

א. לפי פסוק יז ורש"י, מדוע ה' בוחר לגלות לאברהם את משפטה של סדום? (שני הסברים)

ב. לפי פסוק יט ורש"י הירש:

(1) לשם מה נבחר אברהם? מהו התפקיד החינוכי שייעד ה' לאברהם?

(2) לפי רש"י הירש, מדוע ה' בוחר לגלות לאברהם את משפטה של סדום?

בחירת אברהם

בראשית יח, יט

כִּי יִדְעֵתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת בְּנֵיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָגָה ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט
רש"י

כי ידעתי - לשון חיבה: "מודע לאישה" (רות ב, א), "מודעתנו" (רות ג, ב), ("כי מצאת חן בעיני") וְאֶתְעָדָה (שמות לג, יז).
ואמנם עיקר כולם אינו אלא לשון ידיעה, שהמחבב את האדם, מְקַרְבוֹ אֶצְלוֹ, וְיִוְדְעוּ וּמְכִירוּ.
ולמה ידעתי? "למען אשר יצוה..." - לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי.

7. עיין בפסוק יט ובדברי רש"י, וענה:

א. כיצד מפרש רש"י את המילה "ידעתי"?

ב. מה הסיבה לבחירה באברהם להיות אבי האומה?

ה' מגלה לאברהם את דינה של סדום

בראשית יח, כא

אֲבָרְדָּה נָא וְאַרְבָּא הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם לֹא אֲדַעָה:
רש"י

"הכצעקתה" - של מדינה (עיר) "הבאה אלי עשו?".

ואם עומדים במרדס - "כלה" אני עושה בהם.

ואם לא יעמדו במרדן - "אדעה" מה אעשה (להם), להיפרע מהן בייסורין ולא אכלה אותן.

ורבותינו דרשו "הכצעקתה", צעקת ריבה (נערה) אחת שהרגוה מיתה משונה על שנתנה מזון לעני.

8. עין בפסוק יח ובדברי רש"י, וענה:

א. הסבר בלשונך את שאלת ה': "הַכְּצַעְקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ?" (פרט מה ה' מבקש לבדוק, ומי הם הצועקים).

ב. מה הם שתי האפשרויות שעל פיהם ה' ידון את סדום?

ג. רש"י מציע שני פירושים למילה "הכצעקתה", ע"פ הכללים שלמדנו מדוע הפירוש השני נחשב ל"דרש"?

על שום מה נגזר כליה על העיר סדום?

חז"ל למדו מפסוק כא, מהמילה "הַכְּצַקְתָּהּ", על רשעותם של אנשי סדום. רש"י מביא בקיצור מעשה אחד של רשעותם, מעשה שנזכר במסכת סנהדרין. מעשה נוסף ודומה ניתן למצוא במדרש הבא:

מדרש פרקי דרבי אליעזר, כה

הכריזו בסדום ואמרו: כל מי שהוא מחזיק בידו בפת לחם לעני לגר לאביון יישרף באש. פלוטית בתו של לוט הייתה נשואה לאחד מגדולי סדום. ראתה עני אחד מדוקדק ברחובות העיר ועגמה נפשה, מה הייתה עושה? בכל יום כשהייתה יוצאת לשאוב מים, הייתה נותנת בכדה מכל מזון הבית ומכלכלת אותו, אמרו אנשי סדום: העני הזה מאין הוא חי? עד שגילו הדבר והוציאו אותה להישרף. אמרה: ריבונו של עולם, עשה משפטי ודיני! **ועלתה צעקתה לפני כיסא הכבוד.**

נחמה ליבוביץ, עיונים חדשים, עמ' 125

אין הרע דבר הנעשה בצנעה, שיש להתבייש בפניו, גם אין הרשע נעשה בגלוי ע"י התפרצות ספונטנית של המונים פרועים ומוסתים מפרי סדר ועוברי חוק, אלא הוא הוא הסדר והוא חוק החברה, והעובר עליו ועושה ספונטנית - על פי עצת ליבו - את הטוב, הרי הוא פורע מוסר וחוק, ואחת דתו למות.

9. עיין במדרש ובדברי נחמה ליבוביץ, וענה:

א. כיצד המדרש מפרש את המילה "הכצעקתה"?

ובמה הפירוש של המדרש למילה "הכצעקתה" שונה מהפירוש שראינו ברש"י?

ב. המדרש מבאר שעונשה של סדום נגזר בגלל מעשה מזעזע ומחריד, אך עדין קשה: האם בגלל המעשה הזה

ראוי להשמיד את כל העיר סדום? האם מן בצדק, בגלל המעשה הזה, להרוג את כל אנשי סדום?

לפי המדרש ובדברי נחמה ליבוביץ, הסבר על שום מה נגזר כליה על העיר סדום.

ג. הסבר באיזה אופן המדרש מחדד את ההבדל בין אברהם לבין "סדום"?

תשובה נוספת לשאלה על שום מה נגזרה כליה על סדום?

○ רמב"ן בראשית יט, ה

ודע כי משפט סדום היה למעלת ארץ ישראל, כי היא מכלל נחלת ה' ואינה סובלת אנשי תועבות, וכאשר תקיא את הגוי כלו מפני תועבותם הקדימה וקאה את העם הזה **שהיו רעים וחטאים מכולם לשמים ולבריות**, ושממו עליה השמים והארץ, והושחתה הארץ בלא רפואה לעולם, ... כי יש באומות רעים וחטאים מאד ולא עשה בהם ככה, אבל למעלת הארץ הזאת היה הכל, כי שם היכל ה'.

10. לפי הרמב"ן, מדוע דווקא סדום נענשה בעונש כה חמור, בעוד שישנן אומות אחרות רעות וחוטאות שלא נענשו באופן דומה?

אברהם מבקש על סדום ותשובת ה'

בראשית יח

(כב) ויפנו משם האנשים וילכו סדמה ואברהם עודנו עמד לפני ה' :

(כג) ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע :

(כד) אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבך :

(כה) חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט :

(כו) ויאמר ה' אם אמצא בסדם חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם :

(כז) ויען אברהם ויאמר הנה נא הואילתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר :

(כח) אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה :

(כט) ויסף עוד לדבר אליו ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים

ויאמר לא אעשה בעבור הארבעים :

(ל) ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים

ויאמר לא אעשה אם אמצא שם שלשים :

(לא) ויאמר הנה נא הואילתי לדבר אל אדני אולי ימצאון שם עשרים

ויאמר לא אשחית בעבור העשרים :

(לב) ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אף הפעם אולי ימצאון שם עשרה

ויאמר לא אשחית בעבור העשרה :

(לג) וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו :

רד"ק בראשית יח, כז

ואנכי עפר ואפר - ואף על פי שאנכי עפר ואפר לדבר כנגד כבודו ודבורו וכנגד משפטו, לא באתי אלא ללמד ולדעת משפטו איך הוא.

11. לפי הרד"ק, מדוע אברהם שמחשיב את עצמו לעפר ואפר, הרשה לעצמו לדון עם ה' על משפטה ועונשה של סדום?

12. עיין בפסוקים כב-לג, וענה :

א. לפי פסוקים כג-כה, מה הן **שתי הבקשות** השונות של אברהם מהקב"ה?

ב. לפי המסופר בפרק יח, לאיזו בקשה/ות, ה' נענה?

שלושת הדרכים שבהם פנה אברהם לקב"ה

רש"י בראשית יח, כג

ויגש אברהם - מצינו :

הגשה למלחמה (תביעה לעשיית צדק) - ויגש יואב (שמואל ב י, יג),

הגשה לפיוס (ע"י משא ומתן, וניסיון להגיע לפשרה) - "ויגש אליו יהודה" (בראשית מד, יח),

והגשה לתפילה (בקשה לרחמים) - "ויגש אליהו הנביא" (מלכים א יח, לו).

לכל אלה ניגש אברהם: לדבר קשות, לפיוס ולתפילה.

13. רש"י מפרש שבדו-שיח הארוך שהתנהל בין ה' לאברהם בעניין משפטה של סדום אברהם נקט בשלוש דרכים:

"לכל אלה ניגש אברהם: לדבר קשות, לפיוס ולתפילה"

השלם בטבלה שלפניך איזה דרך תואמת כל אחד מהפסוקים הבאים, ונמק את תשובתך.

הדרך	הפסוקים	הנימוק
	"ויאמר האף תספה צדיק עם רשע?" (כג) "חללה לך מעשית כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חללה לך השפט כל הארץ לא יעשה משפט" (כה)	
	"אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבה" (כ"ד)	
	"וינען אברהם ויאמר הנה נא הואילתי לדבר אל אדני ואנכי עפר ואפר אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר... ויאמר אולי ימצאון שם ארבעים... ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אולי ימצאון שם שלשים... ויאמר הנה נא הואילתי לדבר אל אדני אולי ימצאון שם עשרים... ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אף הפעם אולי ימצאון שם עשרה." (כז-לב)	

○ איזה תנאי הציב ה' להצלת סדום?

בראשית יח, כו

וַיֹּאמֶר ה' אִם אֶמְצָא בְּסָדֵם חֲמִשִּׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר וְנִשְׁאַתִּי לְכָל הַמָּקוֹם בְּעִבְרָם:

○ **אבן עזרא**

וטעם (ופירוש) "בתוך העיר" שהם יראים את השם בפרהסיא, וכן "שוטטו בחוצות ירושלים" (וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש אם יש עשה משפט מבקש אמונה - ואסלח לה'). (ירמיה ה, א).

נחמה ליבוביץ', עיונים חדשים בספר בראשית, עמ' 131-132

אמנם יש בכוח המיעוט להכריע גורל המקום לכף זכות, אבל רק אם אותם מעטים בודדים צדיקים הם "בתוך העיר", מעורים ומעורבים בחיי העיר, בעסקיה, במשאה במתנה, אם מופיעים ומשפיעים הם בציבוריותה, אבל אם אין אותם בודדים אלא נחבאים וחיים חיי צדקות בחדרי חדרים, הם את נפשם - אולי - יצילו, אך בוודאי אין זכותם יכולה להגן על "העיר", ואין "העיר", אשר דוחקת אותם מתוכה ומכריחה אותם להיסגר בחדרי חדרים לבל תפריע צדקותם לרשעה המתרוננת ברחובות קריה, אין אותה עיר יכולה לדרוש חסות בזכות צדיקה הנחבאים.

14. עיין בפסוק כו ובדברי האב"ע ונחמה ליבוביץ, וענה:

- א. לפי האב"ע, מהו התנאי שהציב ה' כדי שהצדיקים של סדום יצילו את כל העיר? וכיצד הוא למד זאת מהפסוק?
- ב. כיצד משמש הפסוק שמביא ראב"ע מספר ירמיהו ראיה לדבריו?
- ב. מה הנימוק להצבת תנאי זה על ידי ה'? (היעזר בדבריה של נחמה ליבוביץ)

פרק יט - מהפכת סדום ועמורה

15. בפרק יט מסופר שה' הפך את סדום וכל אנשיה מתו, מלבד לוט ושתי בנותיו. לאור התוצאה הזו, האם שתי בקשותיו של אברהם נענו, ובאיזה אופן בוצעו?